

Results of Individual Counseling Program for Parents to Enhance Early Intervention for Children with Special Needs in the Central Special Education Center, Bangkok

Yutthasak Phuphaarak¹ Nattapon Meekaew^{1*} and Somporn Wanset¹

¹ Department of Educational Psychology and Counseling, Faculty of Educational, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to examine the effect of using the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities, and (2) to examine the satisfaction of the individual counseling program among parents. The one-group pretest-posttest design was implemented in the research. The research sample was obtained by purposively selecting parents who participated in the individual counseling program in the Central Special Education Center, totaling 10 parents. The duration of the training was 18 hours. The Research instruments used in the research consisted of a comprehensive knowledge assessment, skill assessment, attitude assessment, and satisfaction assessment. The data was analyzed by descriptive statistics, which included the mean, standard derivation, and t-test. The result showed that the effect of using the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities had the average posttest score higher than average pretest scores with statistical significance at the .01 level. They had a very good level of early intervention skill. The post-training attitude was significantly higher than before training at the .01 level. The satisfaction level with the individual counseling program for parents to enhance early intervention for children with disabilities was at its highest level. Examining by dimension, the highest average score among satisfaction dimensions was the content of the individual counseling program for parents to enhance early intervention, the learning process in training, and the application of knowledge to use in the Enhance Early Intervention, respectively.

Keywords: Special Education, Early Intervention, Parents, Children with Special Needs, Individual Counseling Program

ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ยุทธศักดิ์ ภูผารักษ์¹ ณัฐพล มีแก้ว^{1*} และ สมพร หวานเสร็จ¹

¹ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: nattame@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และ (2) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังอบรม (The One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงผู้ปกครองที่มารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง จำนวน 10 คน ระยะเวลาในการฝึกอบรม จำนวน 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการใช้โปรแกรม ภายหลังจากการใช้โปรแกรมเสร็จสิ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการศึกษาพบว่า ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผู้ใช้โปรแกรมมีความรู้ ภายหลังจากการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ใช้โปรแกรมมีทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีเจตคติหลังการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับความความพึงพอใจต่อโปรแกรมให้คำปรึกษารายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านเนื้อหาของโปรแกรม ด้านกระบวนการเรียนรู้ในการอบรม และด้านการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

คำสำคัญ: การศึกษาพิเศษ, การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, ผู้ปกครอง, เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ, โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคล

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2560 - 2564) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน การเตรียมเด็กตั้งแต่ปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมากในการให้การอบรมสั่งสอนให้ความรู้และปลูกฝังความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้แก่เด็กๆ ตั้งแต่ยังเล็ก ในช่วงปฐมวัย คือ ในวัยแรกเกิดถึง 6 ขวบ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยเยาว์ของชีวิตที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากในวัยนี้เป็นช่วงที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ที่มีความสมบูรณ์ เป็นวัยที่มี

พัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุด โดยเฉพาะระบบประสาทและสมอง ซึ่งเจริญเติบโตได้ถึง ร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นระยะที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และ Erikson (1993) ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวว่าในระยะปฐมวัยเป็นระยะที่เด็กพัฒนาคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สำคัญได้ทั้งทางบวกหรือทางลบ แต่สภาพการณ์ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีทำให้สภาพสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและโครงสร้าง ส่งผลให้เกิดความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง มีการจัดกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีอาการบกพร่อง ครอบคลุม 50 เขตพื้นที่ทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ หรือฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เน้นหลักการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว โดยคณะกรรมการหรือทีมจะประกอบไปด้วยบุคลากรหลากหลายสาขาวิชาชีพ รวมทั้งครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาเด็ก พร้อมทั้งได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการ เทคนิคการช่วยเหลือและการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการรับบริการทางการศึกษาพิเศษร่วมกัน และการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการและหลังการให้บริการช่วยเหลือโดยคำนึงถึงความต้องการพิเศษของคนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละคนเป็นหลัก ทั้งนี้ โปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เป็นการให้บริการช่วยเหลือหรือฟื้นฟูสมรรถภาพตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต หมายถึง กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการในวัยเด็กหรือก่อนเรียนอย่างมีเป้าหมายตามความต้องการจำเป็นของเด็ก โดยความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญที่ให้บริการ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการลดผลกระทบความพิการและป้องกันความพิการหรือปัญหาอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอันเนื่องมาจากความพิการ (สมพร หวานเสริม, 2547)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษารายบุคคล พบว่า การปรึกษารายบุคคลเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับบริการอย่างเฉพาะเจาะจงเฉพาะด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับบริการรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถตัดสินใจและเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ด้วยตนเอง เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์และพฤติกรรม (สุขอรุณ วงษ์ทิม, 2557; สุกัลย์ ตรีณัฐ, 2554 และณัฐดา กุลศรี และ กาญจนา ไชยพันธุ์, 2554) นอกจากนี้ การให้บริการปรึกษาแบบรายบุคคล ยังเป็นกระบวนการที่ผู้ให้บริการปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการบริการปรึกษาได้อย่างเหมาะสม ให้บริการปรึกษาแก่ผู้รับบริการเพียงรายเดียวในแต่ละครั้ง เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง สามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถปรับตัวได้เหมาะสม แก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ (นพรัตน์ อุทัยทวีป, 2560; เจียรนัย ทรงชัยกุล และโกศล มีคุณ, 2554; Teusch, Bohme, Finke, & Gastpar, 2001; Maite Garaigordobil, 2009) นอกจากนี้ยังพบว่า ข้อดีของการให้การให้คำปรึกษารายบุคคลช่วยให้ผู้รับบริการปรึกษาได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาได้อย่างแม่นยำและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการปรึกษา เนื่องจากผู้รับบริการปรึกษาจะเป็นจุดสนใจของผู้ให้การปรึกษา แต่เพียงผู้เดียวในการให้การปรึกษาแต่ละครั้ง สามารถปรึกษาโดยปราศจากความกังวล ทำให้ได้รับประโยชน์จากการให้คำปรึกษาอย่างเต็มที่ (เจียรนัย ทรงชัยกุล และโกศล มีคุณ, 2554; Meier & Davis, 1993) จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญจึงได้พัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และมีทักษะในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และนำความรู้ที่ได้รับจากการโปรแกรมไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างอิสระและปกติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบก่อนทดลอง (Pre experimental design) โดยศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest Design) ระเบียบวิธีวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรมให้คำปรึกษารายบุคคล จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่เข้ารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ทั้งนี้

คุณลักษณะของผู้ปกครองที่เข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ครึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี และอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 เท่ากัน นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.00 และประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 60.00

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.97 ผลการวิเคราะห์หาค่า ความยากง่าย .43 - .63 และค่าอำนาจจำแนก .20 - .73 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการฝึกอบรม ทั้งฉบับ .85

2.2 แบบประเมินทักษะของผู้ปกครอง มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .72

2.3 แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .83

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการใช้โปรแกรม มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมและค่าความตรงเชิงเนื้อหา IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น .93

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การประเมินก่อนการฝึกอบรม ทำการเก็บข้อมูลก่อนฝึกอบรมโดยให้ผู้ปกครองทำแบบทดสอบ ความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มฯ และแบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.2 ดำเนินการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระยะเวลา 18 ชั่วโมง

3.3 การประเมินระหว่างการใช้โปรแกรม ทำการประเมินทักษะของผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3.4 การทดสอบหลังการทดลอง ผู้ปกครองทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม แบบวัดเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคล

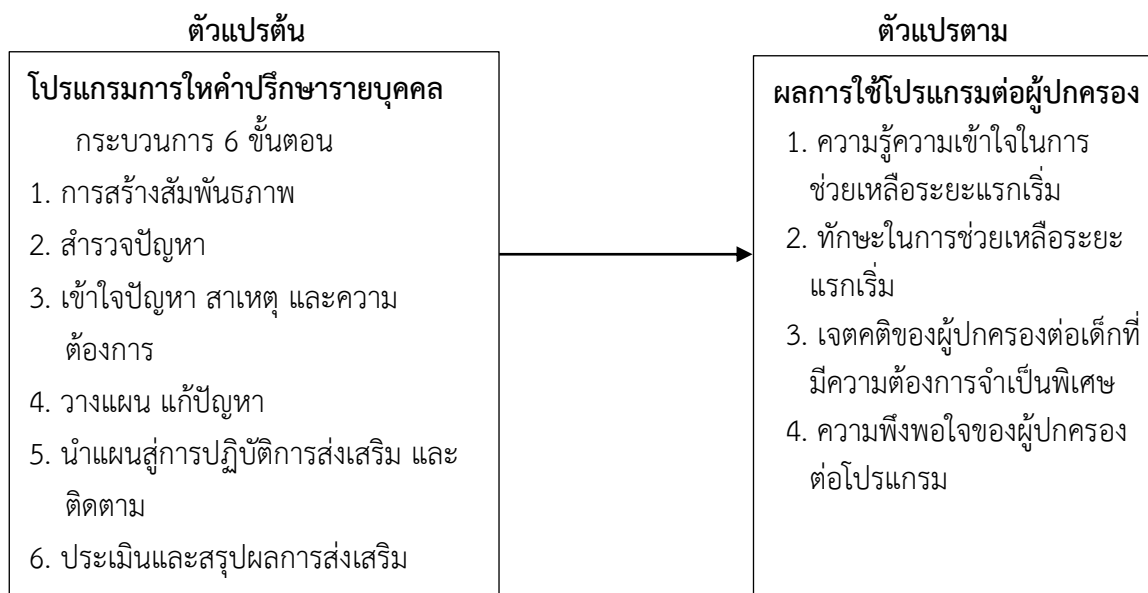
3.5 สรุปองค์ความรู้และวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบของโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาของโปรแกรม 2) หลักการ และเหตุผลของโปรแกรม 3) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 4) โครงสร้างและเนื้อหาสาระ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจะถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะของผู้ปกครอง ทักษะของผู้ปกครอง และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรม การให้คำปรึกษารายบุคคล การหาค่า t-test dependent เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม และคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนและหลังการใช้โปรแกรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่มารับบริการ การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เพื่อสร้างโปรแกรมที่มีความเป็นมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้แก่ผู้ปกครองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโปรแกรมฯ ดำเนินการผ่านการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โปรแกรมและการพัฒนาโปรแกรม และแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เกิดทักษะในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม รวมถึงมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่ง ผลที่เกิดขึ้นสะท้อนได้จากความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการใช้โปรแกรมฯ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ผลการวิจัย พบว่า

1.1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ก่อนการใช้โปรแกรม โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 14.60, SD=3.83) หลังการใช้โปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 27.50, SD=1.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ผลการประเมินทักษะของผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.17, SD=0.61) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก จำนวน 7 ข้อ และอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม จำนวน 3 ข้อ

1.3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ผลต่างของคะแนนค่าเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ก่อนการใช้โปรแกรม อยู่ในระดับมาก มีคะแนน ($\bar{X}$ = 4.06, SD= 0.57) และหลังการใช้โปรแกรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.8, SD= 0.57) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความพึงพอใจของผู้ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองฯ เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, SD= 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านหลักการและเหตุผลของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.86, SD= 0.32) ด้านโครงสร้างและสาระของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.76, SD= 0.28) และด้านจุดมุ่งหมายของโปรแกรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67, SD= 0.31)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจผู้ปกครองเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ของผู้เข้าใช้โปรแกรม พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลังการใช้โปรแกรมคะแนนสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม เมื่อพิจารณาหน่วยทั้ง 7 หน่วย โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมและเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมสามารถพัฒนาให้ผู้เข้าใช้โปรแกรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้อง กับ งานวิจัยของ พิชชาภรณ์ ก้อนแก้ว, พิชรินทร์ เสรี, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์ และ สิริณัดดา ปัญญาภาส (2563) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมผู้ปกครองที่มีต่อความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสุขอรุณ วงษ์ทิม (2554) ได้ศึกษาการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นรายบุคคล พบว่า ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว สังคมป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและการศึกษา ช่วยพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของตนเองเข้าใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

ผลการประเมินทักษะผู้ปกครองในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยผลการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก พบว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมการให้คำปรึกษาผู้ปกครองรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสม ความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองได้ฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ให้เกิดทักษะการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ศึกษาการปรึกษา

ที่มีประสิทธิภาพควรจะทำให้ผู้รับการปรึกษาเกิดทักษะสามารถจัดการกับเหตุการณ์ปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทุกครั้งที่มีปัญหาและเกิดเปลี่ยนแปลงตนเองและเจริญเติบโตตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรชนก รินจันทร์ และ นงนุช โรจนเลิศ (2558) ศึกษาการฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เด็กออทิสติก พบว่า คะแนนการประเมินความสามารถของผู้ปกครองในการฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเด็กออทิสติกหลังการทดลอง มีความสามารถอยู่ในระดับดี

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม พบว่า หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนการใช้โปรแกรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสมมีความสอดคล้อง และตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาผลการประเมินโดยรวมผู้ปกครองมีเจตคติต่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุขอรุณ วงษ์ทิม (2554) ศึกษาการให้การปรึกษาพบว่า การทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านเจตคติของตนเองเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม เข้าใจในตนเอง สามารถพิจารณาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองตลอดจนและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังสอดคล้องกับ สุมาลี ดิจกิจ, เจียมใจ จีระอำพร, ปาริชาติ คุณาธรรมรักษ์, พรจิต จิตรถเวช และ จุฑามาศ หันยอ (2561) ได้ศึกษาเจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของผู้ปกครองและคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านของผู้ปกครองคือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็ก และความรู้เกี่ยวกับหูพิการ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุเชิงเส้นตรงพบว่า สามารถใช้ปัจจัยทั้ง 5 ร่วมกันเพื่ออธิบายการผันแปรของเจตคติของผู้ปกครองได้ร้อยละ 35 โดยระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเจตคติของผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการโปรแกรมมีองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้ออกแบบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับโปรแกรม และสื่อประกอบโปรแกรมมีความหลากหลายน่าสนใจ ช่วยให้ผู้ใช้โปรแกรมได้เรียนรู้พร้อมกับการฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ได้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ McLeod (2009) ศึกษาผู้ให้การปรึกษาต้องมีการรับฟังที่มีคุณภาพ ความไวต่อความรู้สึกและประสบการณ์ของคนอื่น พบว่า บรรยากาศที่ปลอดภัยโดยการรักษาความลับ มีการเคารพในความแตกต่างของบุคคล ส่งเสริมให้ผู้รับการปรึกษาได้เปิดใจบอกเล่าเรื่องราวภายในใจ เพื่อนำมาจัดการกับปัญหา ผลลัพธ์คือการแก้ปัญหาได้ การเรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อนำไปใช้ในอนาคตและสะท้อนผ่านการมีส่วนร่วมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับ ญัฐธนิชา สังข์ศิลป์เลิศ (2566) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ ด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านคุณภาพการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ สมรรถนะของผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพหรือฟื้นฟูสมรรถภาพที่ตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษตามประเภทและลักษณะของความพิการเป็นรายบุคคล และเป็นแนวทางให้กับศูนย์การศึกษาพิเศษ ในแต่ละพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างอิสระและปกติสุข

ภาพที่ 2 โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

สรุปผลการวิจัย

ผลการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สรุปได้ ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรม พบว่า หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่ใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ควรให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ก่อนนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลไปใช้ ควรศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของโปรแกรมอย่างชัดเจน และจัดอบรมให้เป็นไปตามแผนของโปรแกรมได้อย่างบรรลุเป้าหมาย และทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 การนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลไปใช้ในการพัฒนาผู้ปกครอง ควรมีการสำรวจความต้องการหรือวิเคราะห์สมรรถนะของผู้ปกครองก่อนการใช้โปรแกรม เนื่องจากผู้ปกครองบางคนอาจมีสมรรถนะในบางประเด็นมากอยู่แล้ว หากนำเข้ารับโปรแกรมอาจจะทำให้ขาดความสนใจในโปรแกรม

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลการนำโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ไปใช้ปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นการใช้โปรแกรม

2.2 ควรมีการวิจัยโปรแกรมการให้คำปรึกษารายบุคคลสำหรับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของผู้ปกครอง ณ ปัจจุบัน และความต้องการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ. ศ. 2551. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2560). แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 -2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิรวัดน์ ทิพย์รส. (2559). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมสมรรถนะอาจารย์ใหม่ผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- เจียรนัย ทรงชัยกุล และ โกศล มีคุณ. (2554). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้การปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม. ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทางการแนะแนวและทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ณัฐธัญญา สังคิลป์เลิศ. (2566). ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, 5(1), 84-102.
- ณัฐดา กุลศรี และ กาญจนา ไชยพันธ์. (2554). การให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีโรเจอร์ส เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 5(1), 33-38.
- ธราเทพ เตมีรักษ์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- นพรุจน์ อุทัยทวีป (2560). ผลของการให้การปรึกษารายบุคคลตามแนวคิดของโรเจอร์สที่มีต่อการเข้าถึงใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัย. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- เนตรชนก รินจันทร์ และ นงนุช โรจนเลิศ. (2558). การฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อฝึกทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเด็กออทิสติก. วารสารวิชาการ (สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 8(2), 1765-1782.
- พิชาภรณ์ ก้อนแก้ว, พชรินทร์ เสรี, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์ และ สิริรัตดา ปัญญาภาส. (2563). ผลของโปรแกรมฝึกอบรมผู้ปกครองที่มีต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 16(2), 51-64.
- สมพร หวานเสรีจ. (2547). การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น.
- สุขอรุณ วงษ์ทิม. (2557). จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. หน่วยที่ 4 อัฒมโนทัศน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุภลักษณ์ ดรุษย์ธร. (2554). ผลของการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลที่มีต่อความวิตกกังวลของมารดาที่มีบุตรเจ็บป่วยในหออภิบาลผู้ป่วยเด็กโรคหัวใจ. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สุมาลี ดีจงกิจ, เจียมใจ จีระอำพร, ปาริชาติ คุณาธรรมรักษ์, พรจิต จิตรถเวช และ จุฬามาศ หันยอ. (2561). เจตคติของผู้ปกครองต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วารสารรามคำแหงศึกษาศาสตร์. 41(1), 74-81.
- Bhardwaj, P., Bhardwaj, N., Mahdi, F., Srivastava, J. P., & Gupta, U. (2015). Integrated teaching program using case-based learning. *International Journal of Applied Basic Medical Research*, 5(8), 24-28.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. New York: Norton.

- Landazabal, M. G. (2009). A comparative analysis of empathy in childhood and adolescence: Gender differences and associated socio-emotional variables. *International Journal of Psychology and psychological therapy*, 9(2), 217-235.
- Meier S.T. & Davis S.R. (1993). *Basic Counseling: A Helper's Manual*. London: SAGE Publication.
- Teusch, L., Böhme, H., Finke, J., & Gastpar, M. (2001). Effects of client-centered psychotherapy for personality disorders alone and in combination with psychopharmacological treatment: an empirical follow-up study. *Psychotherapy and psychosomatics*, 70(6), 328-336.